unei autentice tragedii, în care cadența e păstrată cu rigoare. De eroi, de actori. Conformîndu-se viziunii de o prețioasă, dar deloc gratuită calofilie, interpreții și-au subsumat creațiile individuale desenului global pe care-l conturează cu pregnanță retorica analogică a întregii montări. Cuvîntul de ordine pare a fi fost o sobră și rece detașare. Astfel, Szekely Anna atribuie o enigmatică demnitate personajului său. Într-o loială concurență cu cealaltă interpretă, Bölöni Zaharias Klara încearcă, la rîndul ei, să afle soluții pentru punctarea seriei „dependențelor" ce-i restrîng tot mai mult aria precarei sale independențe. Lorinczy Ica reușește — în consens — să indice, cu atenuările necesare, grobianismul unui anume mediu. Boér Ferenc și-a compus o impenetrabilă morgă de bancher în înțeleaptă expectativă. Paratov, în interpretarea lui Győrffy András, poartă de la început stigmatul superficialității, un ins dezabuzat și atît. Îl secondează, cu mai mult farmec personal, Zalányi Gyula. Tatai Sándor face o inedită propunere dînd lustru mediocrității, dar justificînd și debusolarea personajului. Tóth Tamás trece cu impresionantă ușurință de la note burlești, la pasaje grave (ca de exemplu momentul monologului).

Multiple valențe conotative etalează gradat registrele a două tipuri de relații umane. Cele nutrite de ipoteticul sprijin moral ce ar urma să vină din partea mamei, a prietenului, a iubitului, a logodnicului, pe de o parte. Pe de alta, raporturile izvorîte din venalitate și dintr-un orgoliu care orbește : Ogudalova nu vrea să abdice cu nici un preț de la un trai bun și acceptă orice compromis, chiar împotriva sentimentelor materne. Sau umilul funcționar care, cu prostească infatuare, încearcă să-i concureze pe cei avuți și plănuiește o răzbunare stupidă, cerînd-o de soție pe frumoasa mult rîvnită, dar de nimeni iubită, de nimeni prețuită pentru curățenia ei sufletească... Muzica distilează în rafinate ecouri melodice tradiționale coruri țigănești. Imagini emblematice conferă demonstrației o elegantă armonie. Scaunele, mereu altele — simbol al unui lînced sedentarism, sînt principalele elemente de recuzită, indicînd, în spațiul gol, schimbările de tablou. Apoi : samovarul, ostentativ umplut cu șampanie ; pianul : florile, aruncate în dezordine pe podea, și „florile păcatului" — țigăncile încremenite în atitudini lascive. Sau mărul — fie instrument al batjocorii (Paratov i-l înfige lui Karandișev în gură), fie fruct al ispitei (în cercul trasat de reflector, asemeni implacabilei sorți, Larisa îi oferă un măr lui Paratov, el îl rontăie cu voluptate, zîmbind satisfăcut). Patul cu baldachin din casa modestului Karandișev sporește prin disproporționata sa prezență tensiunea înfruntării dintre personaje — cei doi tineri bărbați, angajați într-un „duel" al paharelor ; mama și fiica, rîzînd nervos în fața vulgarității excesive a Potapovnei. Cravașa lui Paratov și bastonul lui Knurov pecetluiesc parcă înțelegerea dintre impetuosul fante și bătrînul chibzuit cu chip sardonic. Un șal negru ca un zăbranic flutură pe umerii fetei după noaptea de dragoste urmată de grabnica despărțire. O armă (mînuită stîngaci și de Robinson, bufonul care-i binedispune pe cheflii) reapare în mîna logodnicului abandonat care apasă pe trăgaci tocmai cînd, disperată, fata „fără zestre" — fără speranțe — se precipită să răspundă noului ei stăpîn, care o cheamă prin clinchetul fals suav al unui clopoțel. Larisa vine să moară în același spot de lumină care-i dăduse, nu cu multă vreme în urmă, iluzia fericirii. În eseul inclus în programul de sală, Kincses Elemér vorbește despre „...cele o mie de chipuri ale pasiunii : dragostea bună, fericită ? Disperată. Chinuită. Înșelată. Iadul..." Și conchide : „Trebuie să ne asumăm iadul dragostei aciuite în noi. Să ne-o asumăm, s-o măsurăm, s-o analizăm, și apoi s-o învingem"... O posibilă, modernă parafrază la Corneille...

Irina COROIU

TEATRUL EVREIESC DE STAT

COMEDIA UNEI TRAGEDII (IACOBOWSKY ȘI COLONELUL)

de Franz Werfel

Paradoxal, dar comedia din tragedia povestită de text nu e cea scontată de dramaturg : vechea schemă literară conform căreia unui sclav, unui servitor i se cere de către stăpînul său, nevrednic și nemilos, să săvîrșească irealizabile fapte vitejești nu are nimic hazliu ; iar

www.ziuaconstanta.ro

Data premierei : 22 mai 1986.
Regia : ADRIAN LUPU. Scenografia : CARMEN și GHEORGHE RASZOWSKY. Traducerea : H. GOLDENSTEIN. Versiunea românească (la cască) : FRANZ AUERBACH.
Distribuția : BEBE BERCOVICI (Jacobowsky) ; THEODOR DANETTI (Stjerbinsky) ; TRICY ABRAMOVICI (Marianne) ; NORBERT HAUSER (Szabuniewicz) ; RUDY ROSENFELD (Domnul tragic) ; LUCIA COSMEANU-MAIER (Doamna Bouffier, Doamna Clairon) ; DORINA PĂUNESCU (Ginette) ; LEONIE WALDMAN-ELIAD (Doamna din Arras) ; IOANA CRĂCIUN (Tînăra fată) ; DOINA TRĂSNEA (Fata ușuratică) ; EUGEN APOSTOL (Șoferul, Jandarmul, Jucătorul de zaruri) ; NICOLAE CALUGĂRIȚA (Comisarul) ; ILIE VALENTIN (Locotenentul) ; MIHAI CIBU (Turistul) ; EUGENIA BALAURE (Doamna speriată) ; NUȘA STOLERU-PONGRATZ (Călugărița) ; NICOLAE MACOVEI (Domnul cu saxofon).

peripețiile „jidovului rătăcitor", personaj de legendă reîntrupat în Jacobowsky, în ciuda uimitoarelor probe de inteligență practică pe care acesta le etalează, nu înveselesc pe nimeni : a fi constrîns să găsești incredibile soluții pentru a supraviețui într-o lume insuportabilă și aberantă este dovada că mizeria socială, politică și morală a atins paroxismul. De altfel, aceste antecedente literare, la care textul face aluzie, sînt umbrite de coșmarul realității din anii '40, coșmar de care omenirea nu poate rîde decît plîngîndu-și de milă.

Comicul pe care miza (oare ?) Werfel nu există ; comedia conținută, poate involuntar, de spectacolul montat de Adrian Lupu izbucnește din îngrozitoarea revelație ce o poți avea ca spectator în clipa cînd realizezi că, în fața unei oricînd posibile conflagrații mondiale, experiența acumulată de victimele și de făcătorii tuturor războaielor anterioare se dovedește a fi inutilă și iluzorie, căci bestialitatea agresiunii ia mereu alte înfățișări, inimaginabile.

După mai bine de patru decenii, știm multe lucruri despre cel de-al doilea război mondial. Din text nu ne mai surprind ca noutate nici mizeria, nici panica, nici debandada din Parisul la porțile căruia se aflau trupele naziste. Iată datele poveștii : pe una din străzile Parisului, într-un adăpost, Jacobowsky — evreu născut în Polonia, călătorit prin țările de limbă germană, refugiat în Cehoslovacia și apoi în Franța — se întîlnește cu pan Stjerbinsky, colonel în armata națională poloneză. Primul este negustor bogat, cel de-al doilea — ofițer de carieră. Primul fuge ca să-și scape viața ; cel de-al doilea își asumă de bunăvoie și cu infatuare misiunea de a duce aliaților anume documente secrete.

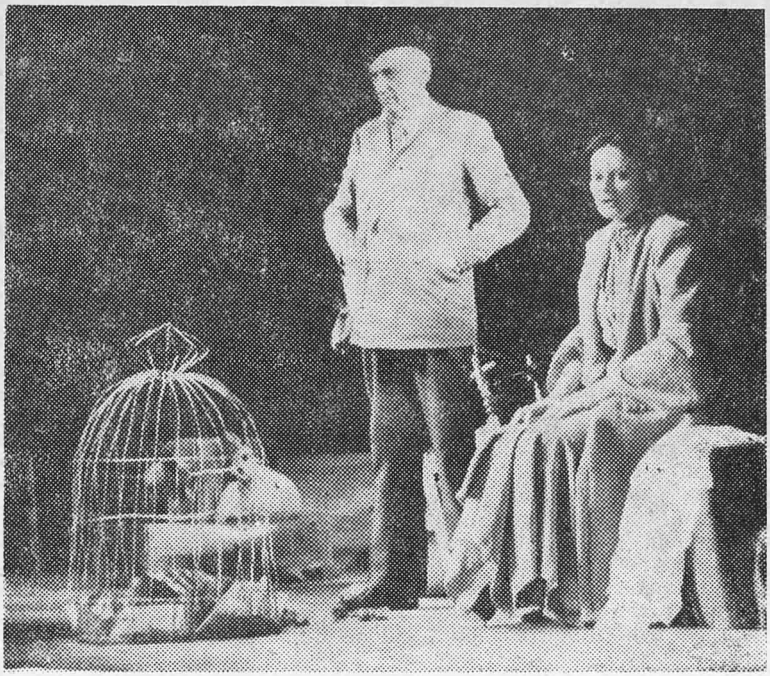
Foamete, refugiu, razie, murdărie și mizerie, frică, prigoană și un mod nerealist de a judeca evenimentele — acesta este climatul în care cei doi își dezvăluie reciproc imaginea pe care o au unul despre celălalt. Pentru colonelul polonez, evreul este un laș, un speculant, un colportor de bunuri și de vești, lipsit de loialitate, de patriotism și de curaj, un pripășit pe care lumea bună îl îngăduie de dragul valorilor materiale de care acesta dispune, și nu pentru valoarea sa umană. Pentru Jacobowsky, colonelul este într-adevăr un exponent al elitei, dar într-o societate care a ridicat din umeri cu indiferență și dispreț în fața pogromurilor și care i-a alungat pe evrei din Galiția ; ofițerul este un ins sensibil și cultivat, dar orbit de o ură care, îndreptîndu-se împotriva nazismului, condamnă pe nedrept și cultura germană ; iar ca militar merită toată admirația pentru vitejia și cavalerismul de care oricînd poate da dovadă, numai că aceste virtuți apar ridicole și mai presus de toate neputincioase în fața sadismului criminal ce pune în mișcare mașina de război hitleristă. Și evenimentele confirmă : colonelul, în plină ofensivă germană, are stupefianta dorință de a-și vedea iubita spre a-i oferi flori, pentru a îngenunchea în fața ei și a-i declara cu înfocare dragostea ! În cel mai cumplit război — cea mai inadecvată conduită ! Și evreul Jacobowsky îl urmează peste tot, procurînd mîncare aleasă în toiul foametei, și benzină chiar de la dușman, renunțînd la șansa de a-i răpi colonelului iubita și salvînd de la moarte tot grupul.

A scăpa cu viață în plin apocalips este — spun piesa și spectacolul — semnul maximei inteligențe și al celui mai admirabil eroism.

Textul este stufos — material arhisuficient pentru un serial TV. Ceea ce rezultă mai puțin din construcția dramei se realizează prin personajul Jakobowsky ; și anume, prin subtilitatea modului său de a gîndi, care exclude naționalismul, se poate sesiza esența unor crîncene realități politice.

A monta acest text pe o scenă este în sine o performanță. Avalanșa de posibilități cinematografice ce se iscă din

www.ziuaconstanta.ro

Theodor Danetti și Tricy Abramovici

fiecare scenă, prezentarea secvențială a unei puzderii de personaje înfățișînd populația Franței ocupate, abundența de replici care pretind prim-planul și planul-detaliu, patetismul unor momente care înspăimîntă prin simplul fapt că se mai pot produce în vecinătatea morții — iată dificultăți pe care regizorul Adrian Lupu le-a înfruntat, ignorîndu-le parcă, și ajungînd astfel la un posibil echivalent teatral.

Poate de aceea montarea, în prima sa jumătate, este mai mult descriptivă și, prin aceasta, ușor trenantă. Cîștigul acestei prime jumătăți, obținut cu riscul unei prea lente desfășurări, este însă enorm (ceea ce a constituit, cred, **motivația artistică** a acestei opțiuni repertoriale) : se demonstrează cum suferința altora, după ce stîrnește stupoarea, indignarea, uneori chiar mînia, sfîrșește prin a deveni (oribil paradox !) **plictisitoare :** o stare de lucruri intolerabilă, dar prelungită în timp, în vreme ce pentru cei ce o cunosc doar din auzite eșuează din nefericire în fapt divers, pentru cei ce o trăiesc se transformă în **„situație normală"**, care-l privește pe fiecare în parte și din care scapă cine poate.

După ce în ultima parte a spectacolului am urmărit cu sufletul la gură cum colonelul, în ciuda iresponsabilelor sale tribulații sentimentale, atît de enervante pentru spectator, accede la ideea că bunul, providențialul Jacobowsky merită să fie și trebuie salvat, așadar, după ce ne bucurăm copilărește de acest **happy end,** o revelație ne lasă perplecși : ne-am bucurat de faptul că **un** evreu a fost salvat, știind foarte bine că **mulțimea** celorlalți, lipsiți fiind de șansă, vor lua drumul morții în urma raziei anunțate de ocupanți.

Triumful binelui se manifestă prin cruda nepăsare față de cei care, din pricina unei „nedreptăți literare", nu au apucat să fie eroi.

Partiturile actoricești sînt dificile și deoarece conțin prea puține replici de spus și prea multă suferință de arătat, și întrucît cele de întindere verbală străbat întinse cîmpuri de situații, urcînd și coborînd pe greu sesizabile trepte ale atîtor nuanțe afective.

Cu excepția protagoniștilor — Jacobowsky (Bebe Bercovici), Stjerbinsky (Theodor Danetti), Szabuniewicz (Norbert Hauser), Marianne (Tricy Abramovici) — rolurile aparțin „peisajului uman" : regrete și nostalgii vetuste, spaime copleșitoare pînă la catalepsie, deruta stîrnită de incredibil, apatie, luciditate tragică, disperare fatalistă, crize de pioșenie și abandon în religiozitate (Lucia Cosmeanu-Mayer, Leonie Waldman-Eliad, Eugenia Balaure, Ioana Crăciun, Rudy Rosenfeld, Nușa Stolerus-Pongratz) sau brutalitate servilă, frivolitate inconștientă, cinism cazon bestial (Eugen Apostol, Doina Trăsnea, Nicolae

www.ziuaconstanta.ro

Călugărița, Ilie Valentin). Mareea de refugiați dezorientați, flămînzi, apatici pînă la animalitate a fost realizată prin folosirea acestui corpus de interpreți în scenele de masă, dar virtuozitatea acestor momente se datorează și scenografiei semnate de Carmen și Gheorghe Raszowsky, care au creat un spațiu al coșmarului tern : tot timpul ai senzația că drumurile, tîrgurile, orașele, popasurile prin care trec refugiații se află în vecinătatea unui lagăr de exterminare ; spațiul agoniei se confundă cu lăcașurile morții.

Pe acest fundal, care inundă și îmbibă prezența celor patru personaje centrale, lui Theodor Danetti i-a revenit obligația de a întrupa un personaj pentru care mizeria înconjurătoare este prilej de fanfaronade ale riscului, ori de detașată acceptare a morții. O interpretare excelentă, uneori epatantă, atingînd toate dimensiunile personajului.

Reversul colonelului i-a revenit lui Bebe Bercovici. Izbutind să fie antipatic în vreme ce are mereu dreptate, tulburat și retras în modestie în momentele de triumf moral asupra colonelului, viclean cu disperare, abil în umilințele sale trucate, l-a prezentat pe Jacobowsky în toate nuanțele involuntar dezagreabile ale omenescului, dar și în admirabile tururi de forță ale curajului fără șansă.

Norbert Hauser (Szabuniewicz) aduce în scenă sănătoasa simplitate a țăranului care trece prin dificultăți și pericole fără să-și pună alte probleme decît cele legate de găsirea soluțiilor.

Tricy Abramovici (Marianne) este o franțuzoaică frumoasă și nesocotită, răsfățată de soartă, frivolă pentru că așa vrea, sinceră pentru că nu are nimic de ascuns, dîrză atunci cînd e necesar, calmă și cumpătată în hotărîri chiar cînd prin aceasta pierde ocazia de a-și ocroti destinul. Marianne este aici (poate ?) un simbol. Orice simbol este retoric, Tricy Abramovici îi conferă personajului vitalitate și temperament ; grație ei, simbolul livresc capătă aura veridicității.

Prin transparența spectacolului, în spatele cazului prezentat, se deslușește cauza.

Un memento tragic.

Paul Cornel CHITIC

TEATRUL DE REVISTĂ

Rîsul unor nopți de vară și... a 12-a noapte

Bună inițiativă estivală pe scena centralei grădini bucureștene — „Boema" : o paradă de 12 nopți a teatrelor de estradă din toată țara. (Termenul „estradă" e discutabil, deoarece foarte ades spectacolele de estradă se joacă pe scenă, iar cele de revistă, pe estradă. Poate, zic eu, denumirea de „estradă" se referă la spectacolele de mai mică montare. iar cea de revistă, la spectacole ca la „Tănase".)

A fost o ofertă atrăgătoare pentru spectatori, în serile caniculare, și un prilej binevenit de a evalua situația artistică a acestor trupe. care trec rar prin capitală, de a ne reîntîlni cu mai vechi interpreți și de a-i cunoaște pe cei lansați în ultimii ani.

Două „păcate" : colectivele nu și-au putut viziona reciproc spectacolele, pentru un util schimb de experiență, iar numărul criticilor invitați se reduce la... 1. Nu vom întreprinde o analiză exhaustivă a numeroaselor aspecte și contribuții implicate în realizarea tuturor acestor montări ci vom răsfoi „notele de spectator" luate pe parcursul acestui maraton.

● Teatrul din Baia Mare e cel mai tînăr dintre toate, înființat abia acum cîțiva ani. Cele două reviste : **Pardon, scuzați... am glumit** și **Hocus pocus... la revistă** sînt spectacole „de autor" : textul și regia — Mihai Maximilian. Se cunoaște aici „mîna" unui vechi profesionist. textierul cel mai în vogă, care știe să compună numere gîndite ca miniaturi scenice, cu idei originale, în registrul comic sau „melo". Partea forte a acestui ansamblu este corpul de balet, excelent, cu dansatori tineri proveniți din pepiniera școlii de coregrafie din Cluj-Napoca. Fete zvelte, grațioase, băieți la fel, sub conducerea coregrafului Papp Zoltan. Actorii comici Aurel Mazilu, Paul Talașman, Valeriu Doran, Lucreția Mandric, Victoria Blakenberg, Aurora Catană, cu un efort mai mic sau mai mare, bizuindu-se pe o gesticulație abundentă și deseori pe o mimică grotescă, încearcă tipuri hazlii. Dintre melodiile a căror conducere muzicală a fost semnată de Ivan Fechete am reținut un șlagăr : „Circul" de Vasile Veselovschi. Funcționale, vesele, decorurile lui Florin Harasim.

www.ziuaconstanta.ro